

مجموعه مقالات

اولین کنفرانس بین‌المللی سکونتگاه‌های روستایی

«مسکن و بافت»

۲۸ و ۲۹ اردیبهشت ۱۳۸۹

«اقتصاد مسکن روستایی»

تدوین: دکتر محسن سرتیپی‌پور

بنیاد مسکن انقلاب اسلامی
مسکن - ۱۳۸۹ اردیبهشت

بنیاد مسکن انقلاب اسلامی

معاونت امور بازسازی و مسکن روستایی

سرشناسه: کنفرانس بین‌المللی سکونتگاه‌های روستایی: مسکن و بافت (نخستین: ۱۳۸۹: تهران)
عنوان و نام پدیدآور: مجموعه مقالات اولین کنفرانس بین‌المللی سکونتگاه‌های روستایی: مسکن
و بافت / ۲۸ و ۱۲۹ اردیبهشت ۱۳۸۹: اقتصاد مسکن روستایی: تدوین: محسن سرتیپی پور.
مشخصات نشر: تهران: بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، معاونت بازسازی و مسکن روستایی، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری: سی و چهار، ۳۲۰ ص: جدول، عکس، نمودار.
شابک: ۳۵۰۰۰ ریال، ۱-۲۹-۶۶۷۲-۹۶۴-۹۷۸

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

عنوان دیگر: اقتصاد مسکن روستایی.

یادداشت: کتابنامه: ص. ۳۱۹.

موضوع: عمران روستایی - ایران - کنگره‌ها.

موضوع: مسکن روستاییان - ایران - برنامه‌ریزی.

شناسه افزوده: سرتیپی پور، محسن، ۱۳۳۹ -، گردآورنده.

شناسه افزوده: بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، معاونت بازسازی و مسکن روستایی

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۰ / ۸ ک ۹ / ۴۹ / HN

رده‌بندی دیویی: ۱۴۱۳ / ۳۰۷

شماره کتابشناسی ملی: ۲۴۸۳۰۶۰

مجموعه مقالات اولین کنفرانس بین‌المللی سکونتگاه‌های روستایی: مسکن و بافت

محور تخصصی: اقتصاد مسکن روستایی

تدوین: دکتر محسن سرتیپی پور

هیئت علمی و عضو هیئت پژوهشی معماری روستایی دانشگاه شهید بهشتی

ناشر: بنیاد مسکن انقلاب اسلامی

ویراستار: بهنام اسماعیلیان

صفحه‌آرا و طراح جلد: علی اعرابی

ترجمه مقالات انگلیسی: مجتبی صفی پور رضوانلو

اجرای صفحه‌بندی: فرشید اعرابی، پگاه خداکرمی / لیتوگرافی، چاپ و صحافی: پلیکان

چاپ اول: پاییز ۱۳۹۰ / شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۱-۲۹-۶۶۷۲-۹۶۴-۹۷۸ / بها: ۳۵۰۰۰ ریال

تمامی حقوق مربوط به این کتاب محفوظ و متعلق به بنیاد مسکن انقلاب اسلامی می‌باشد

تهران - خ دکتر فاطمی - شماره ۲۷۱ - صندوق پستی ۱۵۸۷۵/۴۹۱۳

تلفن: ۸۸۹۸۴۴۷۷ - (۰۲۱)

دورنگار: ۸۸۹۸۴۵۳۷ - (۰۲۱)

نشانی سایت: www.bonyadmaskan.ir

صحت علمی مقالات بر عهده نویسندگان است.

پیشینه برنامه‌های رشد و توسعه کشورها نشان می‌دهد که اگر گروهی از نظریه‌پردازان توسعه و برنامه‌ریزان آگاهانه یا از سر غفلت نقش چندانی برای روستاها در برنامه‌های توسعه قائل نمی‌شدند، اما اکنون پس از چند دهه آزمون و خطا تقریباً همگان به اهمیت و نقش آن در پیشرفت ملل و جوامع و به اجماع رسیده‌اند. روستاهای ایران نیز از این قاعده مستثنی نبوده و چه بسا به دلیل جغرافیای خاص کشور از نقش بیشتری نیز برخوردار باشند. همین اهمیت باعث شده تا ایران طی سه دهه اخیر از پیشگامان عمران روستایی در میان کشورهای جهان باشد.

تأمین مسکن مقاوم و بازسازی پس از سانحه و ایجاد شرایط محیطی مناسب در روستاهای ایران از جمله برنامه‌ها و اقدامات مهم دولت در سه دهه اخیر و موضوعی است که مورد تقاضای هموطنان روستایی بوده است. اقدامات انجام شده در این زمینه نیز بی‌شمار بوده و آثار آن بر کسی پوشیده نیست؛ به طوری که با اقداماتی که در برنامه پنج ساله پنجم (۱۳۹۰ - ۱۳۹۴) پیش‌بینی شده تا پایان این برنامه، همه واحدهای مسکونی روستایی نوسازی و طرح‌های و بهسازی برای همه روستاهای کشور تهیه خواهد شد. این گونه اقدامات عمرانی که در چارچوب برنامه‌های اقتصادی، اجتماعی و عمرانی صورت می‌گیرد از ضرورت‌های حیاتی راهبردهای توسعه است. تجربه نشان داده هموار کردن مسیر کار و به‌کارگیری روش‌های مناسب برای حل مشکلات پیش روی فقط منوط به حمایت و پشتیبانی مالی، اعتباری و مهندسی نخواهد بود؛ بلکه آموزش و مشارکت علمی و استفاده از مشاوره و آرا و اندیشه‌های متفکران و متخصصان می‌تواند در یافتن راه حل‌های مناسب کارگشا باشد. به همین دلیل دستگاه‌های مرتبط با توسعه روستایی اغلب در کنار این اقدامات در پی اطلاع و آگاهی از مبانی و موازین جدید علمی و برنامه‌ها، طرح‌ها و اقدامات نوین اجرایی هستند تا اولویت‌ها و اهداف توسعه محیط‌های روستایی را با آگاهی از آن‌ها پیگیری کنند. در کنار موارد فوق اطلاع از تجارب دیگران یا راه حل‌ها و طرح‌های خلاقانه آن‌ها می‌تواند ضمن انهام‌بخش و راهگشا بودن زمینه تبادل و انتقال دانش و فن را نیز فراهم کند.

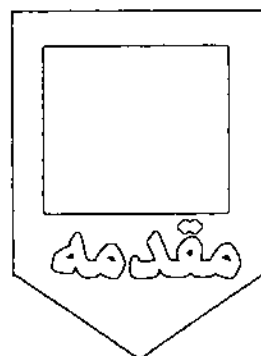
بنیاد مسکن انقلاب اسلامی با علم به این موضوع و با نگرشی جامع که دربرگیرنده همه ابعاد مؤثر در ارتقای کیفیت فضایی مسکن و محیط روستایی باشد و با درک ضرورت بازنگری و نقد اقدامات انجام شده و فراهم کردن زمینه مباحث علمی اقدام به برگزاری اولین کنفرانس بین‌المللی سکونتگاه‌های روستایی کرده است. برای این منظور با کمک دانشگاه‌های تهران، شهید بهشتی، صنعتی شریف، علم و صنعت و شیراز، شورایی علمی متشکل از اندیشمندان دانشگاهی و متولیان اجرایی تشکیل شد. این شورا پس از بررسی جوانب موضوع به این نتیجه رسید که هفت محور تخصصی برنامه‌ریزی و طراحی مسکن، برنامه‌ریزی و طراحی بافت، برنامه‌ریزی و مدیریت سوانح، ابعاد فضایی - مکانی، مدیریت فناوری ساخت، سازه و مصالح، و نظام حکمروایی روستایی برای کنفرانس در نظر گرفته شود. با فراخوان‌هایی که در این زمینه انجام شد؛ گروه قابل توجهی از متخصصان، دانش‌پژوهان و علاقه‌مندان داخلی و خارجی از کشورهای هند، بنگلادش، ترکیه، آلمان، پرو، آمریکا، هلند، انگلیس به مشارکت با دبیرخانه کنفرانس پرداختند. استقبال و همکاری استادان دانشگاه، پژوهشگران، دانشجویان، دستگاه‌های اجرایی و کارشناسان مسائل توسعه و عمران در زمان برگزاری کنفرانس و مشارکت فعالانه آن‌ها در کارگاه‌ها و مباحث روستایی، برکات علمی فراوانی به دنبال داشت و بر دلگرمی بیشتر این نهاد برای خدمت به هموطنان روستایی و تلاش بیشتر در انجام وظایف این نهاد تأثیر بسیار مثبتی به جا گذاشت.

اکنون مجموعه مقالات تخصصی ارائه شده به کنفرانس که ادبیاتی غنی در زمینه مباحث توسعه و عمران کالبدی روستایی محسوب می‌شود در قالب هشت جلد تدوین، تنظیم و به زیور نشر آراسته شده است. این مجموعه شامل هفت کتاب در هر یک از محورهای تخصصی کنفرانس و یک کتاب شامل مجموعه مقالات انگلیسی است که توسط میهمانان خارجی و هموطنان داخلی ارائه شده است. امید است که مقالات این مجموعه بتواند در ارتقای آرا و نظریه‌ها و اقدامات عملی توسعه مسکن و محیط روستایی و همچنین گسترش فعالیت‌های توسعه‌ای - تولیدی در روستاهای میهن عزیزمان مؤثر واقع شود.

لازم می‌دانم تا تشکر صمیمانه خود را از استادان دانشگاه، پژوهشگران و صاحب‌نظرانی که این نهاد را در برگزاری مطلوب کنفرانس یاری کردند و اسامی آنان در صفحات بعد آمده است، اعلام کنم. همچنین مراتب قدردانی خود را از دکتر محسن سرتیپی‌پور دبیر علمی کنفرانس و همکاران ایشان در دبیرخانه علمی و معاونان بنیاد به خصوص مهندس عزیزالله مهدیان معاون حوزه بازسازی و امور مسکن روستایی و دبیر کنفرانس و همچنین دبیر اجرایی کنفرانس مهندس محمدعلی وجدانی و سایر مدیران و کارشناسانی که در برگزاری این کنفرانس متحمل زحمات چشمگیری شدند، اعلام کرده و از خداوند متعال توفیق هر چه بیشتر این عزیزان را برای خدمت به کشور عزیزمان خواستارم.

علیرضا تابش

رئیس کنفرانس و رئیس بنیاد مسکن انقلاب اسلامی

بررسی وضعیت روستاهای ایران در گذشته و حال، نشان دهنده نقش تعیین کننده آن‌ها در توسعه کشور است. تداوم، تثبیت و تبیین این جایگاه در آینده، ضرورتی غیر قابل انکار محسوب می شود. با نگاهی اجمالی به سرزمین ایران می توان به راحتی تشخیص داد که بخش های وسیعی از کشور در حوزه مناطق روستایی قرار گرفته اند و برخی ارکان توسعه مانند تولیدات کشاورزی و دامی به طور کامل متکی به این پهنه هاست. امکانات بالفعل دیگر مانند صنایع دستی و تأمین مواد اولیه مورد نیاز صنعت در این محدوده ها قرار گرفته اند. تقویت این نقش پراهمیت و برنامه ریزی برای استفاده بهینه از ظرفیت ها و امکانات نهفته در روستاها از کارهای مهمی است که تعلق یا غفلت از آن ممکن است به اشتباهی راهبردی در توسعه ملی منجر شود. از منظر دیگر، هر اقدام توسعه ای در روستاها مستلزم کالبد و محیط مناسب برای روستائیان و فعالیت هاست. در حال حاضر ۲۲/۳ میلیون نفر از جمعیت ۷۰ میلیونی کشور، روستایی است که این جمعیت عظیم در ۶۳۸۹۸ روستا زندگی می کنند. مجموع واحدهای مسکونی روستایی کشور نزدیک به ۴/۵ میلیون واحد است. تأمین مسکن و محیط مناسب از جمله برنامه ها و اقداماتی بوده که از سالیان قبل مورد توجه دولت بوده و پس از انقلاب اسلامی نیز از مهم ترین اولویت های دولت و همواره از تقاضاهای اصلی روستائیان بوده است. بررسی عملکردها نشان می دهد که در سه دهه اخیر، اقدامات بسیاری در این زمینه صورت گرفته و ایران از پیشگامان ارتقای محیط کالبدی روستاها و جزء معدود کشورهایی است که حجم انبوهی از مسکن و طرح های هادی روستایی را تهیه و اجرا کرده است؛ به شکلی که طی سی سال اخیر، حدود ۱/۷ میلیون واحد مسکونی روستایی نوسازی و برای ۱۹۰۰۰ روستای بزرگ و متوسط طرح های هادی تهیه و اجرا شده است.

اکنون در چهارمین دهه از فعالیت ها و تلاش های گسترده برای تأمین مسکن و بهسازی و احیای بافت های روستایی، مرور و نقد اقدامات انجام شده و اطلاع از تجارب و شیوه های مواجهه دیگر کشورها با این مسئله می تواند ارتقا و کیفیت فعالیت های عمران روستایی آتی را فراهم کند. به همین دلیل، برگزاری اولین کنفرانس

بین‌المللی سکونتگاه‌های روستایی با هدف بازشناسی و بازخوانی اهداف، سیاست‌ها، برنامه‌ها و اقدامات توسعه روستایی در مقیاس‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی مورد توجه قرار گرفت. انتظار می‌رود توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی در همه ابعاد اجتماعی، فرهنگی و کالبدی مورد بررسی و شیوه‌ها و روش‌های مشترک در برنامه‌ریزی، طراحی، مدیریت مسکن و بافت‌های روستایی به عنوان مهم‌ترین محصول کنفرانس تبیین و تدوین شوند.

شورایی علمی متشکل از متخصصان معماری و شهرسازی، سازه، جامعه‌شناسی، علوم اقتصادی، جغرافیا و محیط زیست و توسعه در زمینه مسائل روستایی برای نیل به این هدف، شکل گرفت. پس از طرح مباحث مختلف در زمینه عمران کالبدی روستاها، هفت محور تخصصی برنامه‌ریزی و طراحی مسکن، بافت، برنامه‌ریزی و مدیریت سوانح، ابعاد فضایی- مکانی، مدیریت فناوری ساخت، سازه و مصالح، حکمروایی روستایی و اقتصاد مسکن روستایی برای دستیابی به اهداف کنفرانس تعیین و در هر یک از این محورها کمیته‌ای تخصصی متشکل از اساتیدان دانشگاه‌ها، صاحب‌نظران و مدیران اجرایی تشکیل شد.

با اعلام برگزاری این کنفرانس و فراخوان مقاله، ۱۰۲۵ چکیده مقاله داخلی و خارجی به دبیرخانه علمی کنفرانس ارسال و در نهایت ۷۲۰ عنوان پذیرفته شد. از این تعداد ۴۳۴ مقاله کامل در موعد تعیین شده به دبیرخانه ارسال و پس از طی فرایند داوری ۲۶۶ مقاله انتخاب شد که این کتاب به مقالات پذیرش شده در محور تخصصی «اقتصاد مسکن روستایی» اختصاص دارد. در این محور ابتدا ۴۵ چکیده مقاله به دبیرخانه ارسال و از میان آن‌ها ۳۴ عنوان پذیرفته شد. در مرحله بعد ۲۳ مقاله کامل در موعد مقرر به دبیرخانه ارسال و پس از طی مراحل داوری ۱۷ مقاله انتخاب شدند که در این مجموعه ارائه می‌شوند.

بی‌شک برگزاری این کنفرانس مرهون حمایت‌های بی‌دریغ بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، دانشگاه‌ها، مؤسسات علمی و پژوهشی کشور و همکاری نزدیک اساتیدان دانشگاهی و پژوهشگران و افراد صاحب‌نظری است که دبیرخانه علمی را یاری کرده‌اند. لازم است تا ضمن تشکر از ریاست بنیاد مسکن انقلاب اسلامی و رئیس کنفرانس، آقای مهندس علیرضا تابش از معاونان بنیاد مسکن به خصوص مهندس عزیزالله مهدیان معاون بازسازی و مسکن روستایی و کلیه همکاران شورای علمی و کمیته‌های تخصصی و داوران کنفرانس تشکر و قدردانی کنیم. همچنین از مدیران و کارشناسان حوزه‌های معاونت بازسازی و مسکن روستایی، عمران روستایی بنیاد مسکن و دیگر حوزه‌های مرتبط که در ماه‌های منتهی به برگزاری کنفرانس با دبیرخانه علمی و اجرایی همکاری بی‌وقفه‌ای داشته‌اند، قدردانی می‌کنیم.

محسن مرتضی‌پور

دبیر علمی کنفرانس

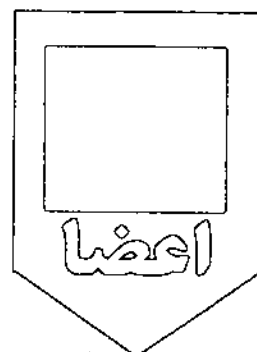

چکیده و اصل مقالات فارسی و انگلیسی ارائه شده به دبیرخانه

مجموعه های تخصصی	چکیده مقالات ارائه شده	چکیده مقالات پذیرفته شده	اصل مقالات ارائه شده	اصل مقالات پذیرفته شده
فارسی انگلیسی جمع	فارسی انگلیسی جمع	فارسی انگلیسی جمع	فارسی انگلیسی جمع	فارسی انگلیسی جمع
ابعاد فضایی - مکانی سکونتگاه های روستایی	۲۳۶	۶	۲۴۲	۱۴۰
اقتصاد مسکن روستایی	۴۳	۲	۴۵	۳۳
برنامه ریزی و طراحی بافت روستایی	۱۷۵	۴	۱۷۹	۱۳۷
برنامه ریزی و طراحی مسکن روستایی	۲۲۳	۳	۲۲۶	۱۵۷
مدیریت بازسازی پس از سانحه و مقاوم سازی	۱۱۰	۳	۱۱۳	۶۵
مدیریت و فناوری ساخت، سازه و مصالح	۱۲۷	۴	۱۵۱	۱۱۴
نظام حکمروایی روستایی	۲۹	۳	۵۲	۳۴
جمع	۹۸۳	۲۵	۱۰۰۸	۶۸۰
			۷۰۳	۲۳
			۴۱۱	۲۰
			۲۴۹	۱۷
			۲۶۶	

اعضای شورای راهبردی

نام و نام خانوادگی	سمت
مهندس علیرضا تابش	رئیس بنیاد مسکن انقلاب اسلامی و رئیس کنفرانس
مهندس عزیزا... مهدیان	معاون امور بازسازی و مسکن روستایی و دبیر کنفرانس
مهندس هادی درفشی	معاون پشتیبانی و امور هماهنگی استان ها
مهندس محمدرضا شاملو	معاون عمران روستایی
مهندس جواد حق شناس	معاون مسکن شهری
مهندس علی کریمی قدوسی	معاون اقتصادی و برنامه ریزی
دکتر محسن سرتیپی پور	مشاور معاونت امور بازسازی و مسکن روستایی و دبیر علمی
مهندس محمدعلی وجدانی	مدیر کل دفتر مطالعات و تحقیقات مسکن روستایی و دبیر اجرایی
مهندس رامین فرشچیان	مدیر کل مسکن روستایی و دبیر هماهنگی
مهندس مجید جودی	مدیر کل بازسازی
مهندس محسن رشتیان	مدیر کل فنی، نظارت و ارزیابی
مهندس امیر نورانی	مدیر هماهنگی امور علمی
مهندس حمیدرضا سهرابی	مدیر هماهنگی امور علمی
مهندس محسن فخری	مدیر هماهنگی امور اجرایی

اعضای شورای هماهنگی و اجرایی

نام	سمت
مهندس محمدعلی وجدانی	دبیر اجرایی
منیره غلامی پور	مدیر کل ذیحسابی
جلال الدین خزاعی	مدیر کل اداری و پشتیبانی
احمد زمزم	مدیر کل امور مالی
حسن رضایی	مدیر کل روابط عمومی
مهدی نادمی	مدیر کل حراست
مهدی پشتکوهی	مدیر عامل شرکت مجری

اعضا و کارشناسان دبیرخانه علمی و اجرایی

مدیر هماهنگی امور علمی	مهندس امیر نورانی
مدیر هماهنگی امور علمی	مهندس حمیدرضا سهرابی
مشاور امور بین الملل بخش علمی	دکتر رضا سیروس صبری
کارشناس	منصوره روحی جهرمی
کارشناس	مهندس شیرین فرهاد
مسئول امور دفتری	راضیه محمدیان
مدیر هماهنگی امور اجرایی	مهندس محسن فخری
مشاور امور بین الملل بخش اجرایی	مهندس رضا کوچکی مقدم
کارشناس امور اجرایی	مهندس مریم لاوی
کارشناس امور مستندسازی	مهندس مریم خرمشاهی
دبیرخانه علمی	
دبیرخانه اجرایی	